

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ה' / גליון קפא

ערש"ק פרשת במדבר ה'תשס"ח



פתח דבר



בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת במדבר, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קפא), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,

מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017



תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור ב' סוגים בעבודת הלויים המסופרת בפרשתנו, ועפ"ז – ביאור ענין 'נתינת' הלויים "מתוך בני ישראל" ו"מאת בני ישראל".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק יג עמ' 13 ואילך)

יינה של תורה

ביאור מה שנקרא חומש במדבר "חומש הפקודים" – ביאור סיבת וחשיבות המנין דבני ישראל; ביאור הענין ד"דבר שבמנין אינו בטל".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ד עמ' 1019 ואילך)

חידושי סוגיות

דין שמירת מקדש בזמן הזה – יביא מ"ש הרמב"ם בדין שמירה שהוא בגדר כבוד ולא מן המזיקין, ועפ"ז יקשה מ"ש בזה"ז דעדיין איכא דין יראת מקדש ומ"מ לא מצינו שמירת מקדש, ויארץ להוכיח דמן הדין הי' צ"ל שמירה / יכריח דאכן מעיקר הדין לא פקע החיוב, ומה שלא מצינו לזה הוא רק מדין פקוח נפש שישנו עד שיבנה המקדש.

(חידושים וביאורים בהל' בית הבחירה להרמב"ם עמ' רמג ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע – שמירה וזהירות בדיבור.

(אגרות קודש חלק ד עמ' קפב ואילך)

מקרא אני דורש

'נתינת' הלויים – על ידי מי

ביאור ב' סוגים בעבודת הלויים המסופרת בפרשתנו, ועפ"ז – ביאור ענין 'נתינת' הלויים "מתוך בני ישראל" ו"מאת בני ישראל"

א. בפרשתנו באים, בזה אחר זה, שתי אמירות של הקב"ה בנוגע ללויים.

בתחילה אומר הקב"ה למשה (ג, ו-ט): "הקרב את מטה לוי והעמדת אותו לפני אהרן הכהן ושרתו אותו. ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה. . ונתתה את הלויים לאהרן ולבניו נתונים נתונים המה לו מאת בני ישראל";

ולאחר מכן (ג, יב), באמירה חדשה (כלומר: לאחר שהכתוב מקדים שוב "וידבר ה' אל משה לאמר"): "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים".

והנה, את התיבות "נתונים נתונים המה לו מאת בני ישראל" – שבאמירה הראשונה – פירש רש"י: "מאת בני ישראל – כמו מתוך בני ישראל, כלומר: משאר כל העדה נבדלו לכך בגזירת המקום והוא נתנם לו".

ולכאורה צריך ביאור:

לשון הפסוק "נתונים נתונים המה לו מאת בני ישראל", משמעו בפשטות, שהלויים

ניתנים מאת בני ישראל, שבני ישראל "נותנים" את הלויים בתור שלוחים שלהם לעבודת המשכן (וכלשון בני אדם: "מתנה מאת פלוני") –

ומדוע איפוא נזקק רש"י להוציא את תיבת "מאת" ממשמעות פשוטה זו, ובמקום זה הסביר שהכוונה היא "מתוך בני ישראל", שהלויים נבדלו מתוך בני ישראל?!

המפרשים כתבו (רא"ם. ועוד): "לא שישראל נותנים לו כפי המובן ממאמר 'מאת בני ישראל', שהרי לא מצינו בשום מקום שהלויים נותנים לבני ישראל עד שיהיו הם הנותנים".

אבל לכאורה אין הדבר מובן, שהרי רש"י כותב במפורש קודם לכן (בפירושו לפסוק ח), שבעצם כל ישראל היו צריכים לעבוד במשכן והלויים באים בשליחותם (ובני ישראל אף "משלמים" להם על כך שכר על ידי המעשרות שנותנים להם); הרי שאכן הלויים באים "מאת בני ישראל", בשליחות שלהם, והדרא קושיא לדוכתא – למה לא פירש רש"י את "מאת בני ישראל" פשוטו כמשמעו?

ב. וכד דייקת, הרי הקושיא גדולה יותר:

בהמשך הדברים, על התיבות "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל" – שבאמירה השני' – רש"י מפרש "מתוך בני ישראל" במשמעות זו: "שיהיו ישראל שוכרין אותן לשירות שלי". כלומר, כאן רש"י מפרש את התיבות "מתוך בני ישראל" שהקב"ה לקח את הלויים מאת בני ישראל השוכרים ונותנים אותם ל"שירות" של הקב"ה. אם אכן מפרש כך רש"י את התיבות "מתוך בני ישראל" שבאמירה השני' – מדוע לא רצה לפרש כך את התיבות "מאת בני ישראל" שבאמירה הראשונה?!

[ואדרבה, איפכא מסתברא:]

באמירה הראשונה הלשון היא "מאת בני ישראל" שלשון זו משמעותה יותר הקשר החיובי שבין בני ישראל ללויים, שהלויים ניתנים "מאתם"; ואילו באמירה השני' הלשון היא "מתוך בני ישראל", שלשון זו משמעותה יותר ההבדלה שבין הלויים ובני ישראל, שהלויים נבדלים "מתוכם"

– ורש"י פירש דוקא להיפך: על התיבות "מאת בני ישראל" פירש את ענין ההבדלה, ועל התיבות "מתוך בני ישראל" פירש את הקשר החיובי!]

ג. והביאור בזה:

הנה בתפקיד הלויים במשכן מצינו שני ענינים:

הלויים נצטוו לסייע ביד הכהנים לשמור את המשכן מכניסת זרים. וכמפורש בפרשת קורח (יה, א-ב), שבני ישראל טענו שאינם יכולים להיזהר מענין זה, ועל כך אמר הקב"ה

לקראת שבת

ז

לאהרן: "אתה ובניך ובית אביך אתך תשאו את עון המקדש... וגם את אחיך מטה לוי... הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך". כלומר, שעל הכהנים – בסיוע הלויים – לעמוד ולשמור שלא יקרב בני ישראל למשכן.

בנוסף לענין זה של שמירה שבו הלויים באו לסייע לכהנים, היתה להם עבודה חיובית בצרכי המשכן: עבודת הפירוק, המשא וההקמה ועבודת השיר, שענינים אלה היו חובת הלויים בזכות עצמם ולא בתור סיוע לכהנים (והכהנים נצטוו רק לשים אותם איש איש על עבודתו, להיות ממונים עליהם).

ד. וזהו ההבדל בין שתי האמירות:

באמירה הראשונה לשון הכתוב היא "ונתתה את הלויים לאהרן ולבניו, נתונים נתונים המה לו מאת בני ישראל". כלומר, שכאן מדובר על עבודת הלויים שבה הם מסייעים לכהנים, והיינו עבודת שמירת המקדש. ובענין זה הלויים הרי אינם באים בתור שלוחים של בני ישראל, כי "שליחות" זו נאמרה (לא ביחס לעבודת השמירה, אלא) ביחס לעבודת המשא והשיר המוטלת על הלויים בזכות עצמם.

ולכן באמירה זו רש"י אינו יכול לפרש "מאת בני ישראל" במשמעות זו שהלויים ניתנים בתור "שלוחים" של בני ישראל – אלא רק שהם נבדלו מתוך בני ישראל לענין זה.

אמנם באמירה השנייה, כאשר הקב"ה מדבר על עבודת הלויים המוטלת עליהם, מתוך בחירת הקב"ה בהם עצמם – "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל" – והקב"ה בא כאן להסביר כיצד הוא זכה בהם, הרי כאן מסביר רש"י שהלויים נלקחו בתור "שלוחים" של בני ישראל.

ה. לפי זה – שבאמירה הראשונה מדובר על עבודת השמירה, שבה הלויים מסייעים לכהנים [ולא על עבודת המשא והשיר שהיא זכות הלויים מצד עצמם ועל"י מדובר באמירה השנייה] – יש לתרץ קושיא נוספת [וכן הקשה בנחלת יעקב כאן]:

הנה בפרשת בהעלותך (ת, טז) נאמר על הלויים: "נתונים נתונים המה לי", ופירש רש"י את כפל הלשון "נתונים נתונים" – "נתונים למשא נתונים לשיר".

ולכאורה, הרי גם כאן יש כפל לשון "נתונים נתונים המה לו"; למה כאן לא פירש רש"י לשון זו?

אך על פי האמור יובן:

בפרשת בהעלותך שם מדובר על עבודת הלויים מתוך בחירת הקב"ה בהם עצמם – "נתונים נתונים המה לי" – ולכן מתאים לפרש את כפל הלשון "נתונים נתונים" על עבודת המשא והשיר;

אבל כאן נאמר "נתונים נתונים המה לו" – לאהרון, ומובן שהכוונה דוקא לעבודת שמירת המקדש, שבה הלויים מסייעים לכהנים. ולכן אין לפרש שהכוונה למשא ולשיר, אלא על כרחך שהכפל "נתונים נתונים" הוא לחיזוק והדגשה בלבד.



יינה של תורה

הסיבה למנין בני ישראל

ביאור מה שנקרא חומש במדבר "חומש הפקודים" – ביאור סיבת
 וחשיבות המנין דבני ישראל; ביאור הענין ד"דבר שבמנין אינו בטל"

א. בפרשתנו מסופר (בעיקר) אודות מנינם של בני ישראל, ובסיבת המנין המסופר
 בפרשה (והמנין שבפרשת פנחס) נקרא חומש במדבר כולו – 'חומש הפקודים' (יומא סה,
 ב); וצריך ביאור: מהי המעלה המיוחדת שבמנין בני ישראל שבגינה החומש כולו נקרא
 על שם זה?

והנה, בנוגע להסיבה שהשי"ת ציוה למנות את בני ישראל – איתא במדרש (במדב"ר
 פ"א, ד): "נמשלו ישראל כערימה של חטים, מה החטים הללו נכנסות לאוצר במנין – כך
 אמר הקב"ה שיהיו ישראל נמנים בכל שעה". וכן כתב ברש"י: "מתוך חיבתן לפניו מונה
 אותם כל שעה".

אבל – אינו מובן:

אמנם כן, המנין אכן מבטא חביבות כלפי הדבר הנמנה (ולכן, דבר שלא חביב לא ימנו
 אותו כלל) – אבל סיבת המנין היא בכדי לידע את מספרו של הדבר הנמנה; ואילו בנוגע
 למנין בני"י – הלוא השי"ת יודע את מספרם של בני"י גם מבלי למנותם, וא"כ, מדוע ציווה
 למנות את בני ישראל?

לקראת שבת

ב. בשל"ה מבואר בזה, שע"י המנין נעשו בני ישראל "דבר שבמנין", ו"דבר שבמנין לא בטל" (ביצה ג, ב. שו"ע יו"ד סק"י ס"א); דהנה, בני"י הנמצאים בין אומות העולם הוו בדוגמת "כבשה אחת בין שבעה זאבים" (אסת"ר פ"י א), ובמילא הם עלולים להתבטל ח"ו בין אומות העולם – ולזה מהני המנין, להחשיב את בני"י בתור "דבר שבמנין" שאינו בטל.

אבל עדיין צריך ביאור:

הא ד"דבר שבמנין לא בטל", אין פירושו שהמנין פועל שהדבר ייחשב ולא יבטל, אלא המנין הוא רק סימן, המורה על חשיבות הדבר הנמנה מצד עצמו (גם ללא המנין), ומצד חשיבותו הוא ד"לא בטל".

וא"כ צריך ביאור, לשם מה הי' צריך למנות את בני ישראל? והלא מכיון שחשיבותם (המביאה לכך ד"לא בטל") היא מצד עצמם, גם ללא המנין – מדוע הי' צורך, איפוא, למנותם בפועל?

ג. ויובן בהקדם הא דפרשת במדבר קורין לעולם קודם חג השבועות (תוד"ה קללות שבתו"כ – מגילה לא, ב). דהטעם לכך הוא, בכדי להפסיק בין קללות התוכחה שבפרשת בחוקותי למתן תורה; אמנם, מכיון שכל עניני התורה (כולל ענין ה'סמוכין') הם בדיוק, הנה ממה שדוקא פרשת במדבר היא המפסקת בין הקללות למתן תורה – מובן, שמנין בני ישראל המסופר בפרשת במדבר מהווה הכנה למתן תורה, כדלקמן.

ביאור הענין:

החידוש של מתן תורה לגבי לימוד התורה והמצוות דהאבות, הוא בחיבור "עליונים" ו"תחתונים" (ראה שמו"ר פ"ב, ב, א) – רוחניות עם גשמיות; כלומר, קודם מתן תורה לא חדרה הקדושה בגשמיות הדברים שבעולם (בהם קיימו המצוות), ואילו לאחר מתן תורה, ניתן הכח בעולם שע"י עבודתם של ישראל הם יוכלו להחדיר את קדושת המצוה בתוך עולם הזה הגשמי.

ולדוגמא – מצות תפילין:

איתא בזהר (זח"א קסב, א) שיעקב אבינו המשיך את ההמשכות הרוחניות שאנו ממשיכים במצות תפילין, ע"י שפיצל את המקלות ברהטים. אמנם, לאחר שסיים את עבודתו – המקלות נשארו בגשמיותם, ולא נותרה בהם כל קדושה; אבל לאחר מתן תורה – הקדושה הרוחנית של מצות תפילין חודרת בהעור של הבהמה הגשמית וכיו"ב, ועד שהדבר נהפך ל'חפצא' של קדושה].

ולפי זה יש לבאר מדוע חשיבותם של ישראל, "דבר שבמנין לא בטל", הוצרך להיות בפועל ובגשמיות דוקא:

לקראת שבת

יא

באם החשיבות והתוקף של ישראל היתה רק במוכן רוחני, אבל לא היתה ניכרת בעולם הגשמי – אזי ה' לזה תוקף שהם לא יתבטלו בעולם שמסביבם, דהיינו שעניני העולם אכן לא היו מפריעים להם ח"ו בעבודתם האישית; אבל מ"מ, לא ה' להם את הכח לפעול ולהשפיע בעולם הגשמי.

ומכיון שעבודת ישראל לאחר מ"ת היא להחדיר את הקדושה בעולם הגשמי (כנ"ל) – א"כ, יש צורך שחשיבותם של ישראל תהי' ניכרת בעולם הזה בגשמיות, וע"י זה יוכלו להשפיע גם בעולם הגשמי ולהחדיר בתוכו קדושה ואלקות.

ומהאי טעמא מנין בני ישראל, שנתן להם תוקף וחשיבות (ד"דבר שבמנין לא בטל") – ה' דוקא בפועל ובגשמיות.



חידושי סוגיות

דין שמירת מקדש בזמן הזה

יביא מ"ש הרמב"ם בדין שמירה שהוא בגדר כבוד ולא מן המזיקין, ועפ"ז יקשה מ"ש בזה"ז דעדיין איכא דין יראת מקדש ומ"מ לא מצינו שמירת מקדש, ויאריך להוכיח דמן הדין הי' צ"ל שמירה / יכריח דאכן מעיקר הדין לא פקע החיוב, ומה שלא מצינו לזה הוא רק מדין פקוח נפש שישנו עד שיבנה המקדש

"ושמרו את משמרתו... לפני אוהל מועד"
(פרשתנו, ז)

✦

יביא מ"ש הרמב"ם בדין שמירה שהוא בגדר כבוד ולא מן המזיקין,
ועפ"ז יקשה מ"ש דבזה"ז עדיין איכא דין יראת מקדש ומ"מ לא
מצינו שמירת מקדש, ויאריך להוכיח דמן הדין הי' צ"ל שמירה

ברמב"ם הלכות בית הבחירה רפ"ח: "שמירת המקדש מצות עשה (ראה זח"ג קט, א), ואע"פ שאין שם פחד מאויבים ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין (ספרי זוטא קרח יח, ד). ושמירה זו מצותה כל הלילה¹. והשומרים הם הכהנים והלויים כו'. ואם בטלו שמירה עברו בלא תעשה שנאמר (קרח יח, ב) ושמרו את משמרת הקודש, ולשון שמירה אזהרה היא הא למדת

(1) ראה מדות רפ"א (כפי' הר"ש והרע"ב).

לקראת שבת

יג

ששמירתו מצות עשה וביטול שמירתו מצות לא תעשה".

ע"פ דברי הרמב"ם הנ"ל ששמירת המקדש אינה מפני "פחד מאויבים ולא מלסטים", אלא בשביל כבוד המקדש – מתעוררת תמי' גדולה: כבוד המקדש הוא (לא בגלל בנין המקדש עצמו, אלא) בגלל השכינה השורה במקדש. וכפי שכותב הרמב"ם לפנ"ז (הל' בית הבחירה רפ"ז (מיבמות ו, ב)) בנוגע למורא המקדש ("ומקדשי תיראו" (קדושים יט, ל)), "ולא מן המקדש אתה ירא אלא ממי שצוה על יראתו".

[ועפ"ז מובן מדוע השומרים הינם דוקא כהנים ולויים, המובחרים והחשובים שבעם, דלכאורה אינו מובן: מדוע מבטלים את משרתי ה' מתפקידם בעבודת המקדש ע"י מינוים לשומרים (עבודה טפלה לכאורה), היו יכולים לקבוע שהשמירה תהי' ע"י ישראלים ופשוטי העם? אלא מכיון שהשמירה נוגעת בכבוד ה', ה"ז נפעל דוקא ע"י מובחרי וחשובי העם].

ובנוגע להשכינה כותב הרמב"ם לפנ"ז (שם פ"ו הט"ז) ש"קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא כו' לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר (בחוקתי כו, לא) והשימותי את מקדשיכם ואמר חכמים (מגילה כח, א – במשנה) אע"פ ששוממין בקדושתן הן עומדים" [ועד ש"לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אע"פ שאין שם בית בנוי כו" (רמב"ם שם הט"ו)].

עפ"ז יוצא לכאורה, שהמצוה דשמירת המקדש (שאינה בגלל פחד מאויבים ולסטים, אלא בגלל כבוד המקדש, כבוד השכינה ששורה שם) היא בכל הזמנים², גם בזמן הזה³, לאחרי חורבן הבית, מכיון שגם לאחרי "ששוממין בקדושתן הן עומדים", מפני השכינה שאינה בטילה. [ותירה מזו – שגם חלק גשמי מהמקדש עצמו נשאר קיים שם, כמ"ש הרמב"ם (שם פ"ד ה"א), שהארון ומטה אהרן וצנצנת המן ושמן המשחה נגנזו "במטמוניות עמוקות ועקלקלות" מתחת לקדש הקדשים⁴, והם נמצאים שם עד היום הזה].

וע"ד – ובמכש"כ וק"ו – מה שכתב הרמב"ם (שם פ"ז ה"ז) במצות יראת המקדש, ש"אע"פ שהמקדש היום חרב בעונותינו חייב אדם במוראו כמו שהי' נוהג בבניינו, לא יכנס אלא למקום שמתור להכנס לשם כו', שנאמר (קדושים שם) את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו,

מסוכטשוב). סקפ"ח. ח"ב בדף השער. שם יד, ג).
(4) בלקו"ש חכ"א ע' 159 ואילך, שבניית המקום במקדש לגנוז בו הארון הוא (לכתחילה) חלק מהבית, היינו (נוסף על קדושת המקום היא נצחית "לשעתה ולעתיד לבוא", "מפני השכינה", הרי) גם הבנין עצמו יש בו חלק שהוא "לשעתו ולעתיד לבוא", מקום הגניזה בקדה"ק, ובפרט שבו נגזזים בפועל הארון וכו'.

(2) ולהעיר מלשון הרמב"ם בפיה"מ ריש מס' תמיד: וכן היו שומרים המשכן במדבר ובימי שלמה ועד לעולמי עד. וראה ספר משכנות לאביר יעקב (דלקמן בפנים) ס"א ואילך.

(3) ובפרט לפי הפירוש (רש"י במדבר ג, ו. ועוד) שהשמירה היא כדי שלא יכנס זר (או טמא מת) בתוכו. שענין זה שייך גם בזמן הזה (ראה ספר משכנות הנ"ל ח"א בתחלתו. ז, ג (מכתב מהר"א

לקראת שבת

מה שמירת שבת לעולם אף מורא המקדש לעולם שאע"פ שחרב בקדושתו עומד". ואם כן הוא במצות יראת המקדש, שהיא (רק) מצות עשה, במכ"ש וק"ו שכן הוא בנוגע למצות שמירת המקדש שהיא מצות עשה ומצות לא תעשה,

ומצוה גדולה עד כדי כך, שהיא נשלמת דוקא ע"י המובחרים והחשובים שבעם – הכהנים ולויים (כנ"ל). וגם בזמן הזה – בכל היום וכל הלילה (ע"פ כמה דעות⁵), וגם לדעת הרמב"ם שהשמירה היא בלילה⁶, הרי זה מפני שביום מתבטא כבוד המקדש ע"י העבודה במקדש (כמבואר במ"א⁷).

– וכמבואר כל זה בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב (להרמ"מ גלבשטיין), שמביא ריבוי סברות וטעמים שמצות שמירת המקדש היא גם בזמן הזה, ומחבר הספר מסיק כך למסקנא (ועד שהוא בעצמו השתדל שתקויים מצוה זו, כידוע).

עפ"ז נשאלת השאלה: מדוע לא מצינו במשך כל הדורות (לאחרי החורבן) השתדלות גדולי ישראל (ובנ"י בכלל) לקיים (ע"י כהנים ולויים⁸) את המצוה דשמירת המקדש (במקום המותר בזמן הזה כשכולנו טמאי מתים) עכ"פ בזמנים מסוגלים⁹ – לא מצינו זאת בדורות הסמוכים לזמן החורבן, כשכו"כ מישראל עדיין המשיכו לעלות לרגל, ולא בדורות שלאחרי זה, אפילו ע"י גדולי ישראל (וכהנים ולויים) שחיו בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, בסמיכות להר הבית (ליד כותל המערבי וכיו"ב).

אפילו בנוגע לבית הכנסת ובית המדרש ("מקדש מעט" (יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א)) הרי הדין הוא שצריך להיות מורא וכבוד (גם לאחרי "שחרבו", שגם אז "בקדושתן הן עומדות" (רמב"ם הל' תפלה פ"א הי"א)), ובכ"מ מעמידים גם שומר (שמש, גבאי וכיו"ב) – הרי עד"ז הי' צ"ל, במכ"ש וק"ו, בנוגע למקום המקדש בזמן הזה, שבקדושתו עומד.

הקושיא מתחזקת יותר בנוגע לרבותינו נשיאינו:

למרות השתדלותם הגדולה ועד למס"נ בהתחזקות וישוב ארץ ישראל, ע"י הצדקות ד"כולל חב"ד" וכיו"ב, וכידוע ומפורסם ריבוי אגרות הקודש מאדמו"ר הזקן ורבותינו נשיאינו ממלאי מקומו בנוגע להחשיבות לחזק את צדקת ארץ ישראל (עד שמי שאין

(9) וע"פ המבואר לעיל לקו"ש ח"ג שם שלדעת הרמב"ם מצות שמירה היא דוקא בלילה כי כבוד הבית ביום נעשה ע"י העבודה במקדש – מובן לכאורה, שבזמן הזה (שאין עבודה במקדש) צ"ל השמירה הן ביום והן בלילה (ראה בארוכה ספר משכנות שם ס"י). – ולהעיר מישע"י (סב, ו): "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו". וראה ספר משכנות שם ס"י. סי"ג.

(5) דעת המפרש ריש תמיד. פי' הראב"ד שם. וראה לקו"ש ח"ג ע' 56 הערה 11.
(6) וכ"ה דעת כמה ראשונים – ראה הנסמך לעיל לקו"ש שם הערה 12.
(7) לקו"ש שם ע' 60 ואילך.
(8) ובפרט לפי הדיעות ששמירת המקדש אינה עבודה ומותרת בזר (ראה בארוכה ספר משכנות שם סנ"ג. וש"נ).

לקראת שבת

טו

ביכולתו מצ"ע ליתן עבור זה, עליו ללוות ולשלם אח"כ וכיו"ב) – לא מצינו אצלם השתדלות בענין קיום מצות שמירת המקדש.

ואע"פ שבעל המחבר ספר הנ"ל מסיק שצריכים לקיים את מצות שמירת המקדש בזמן הזה – הרי זוהי דעת היחיד, ולא נתקבלה בתפוצות ישראל, אצל רוב פוסקים וגדולי ישראל בדור ההוא, וגם בדורות שלפניו.

אי אפשר לתרץ שקיימו מצות שמירת המקדש בחשאי (באופן ד"הצנע לכת עם ה' אלקיך" (מיכה ו, ח)), מכיון שזהו היפך הענין דשמירת המקדש – שענינה הוא, בכדי שיראו בגלוי ובפרסום את כבוד המקדש – "שאינן שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", שבזה נוגע שיהי' בגלוי¹⁰ בפרסום וברעש, ומהאי טעמא, שאינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין בחשאי לפלטרין שיש עליו שומרין בגלוי!

ב.

הקושיא מתחזקת יותר, ובפרט בדורנו זה:

כיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא" (נוסח "אני מאמין"¹¹), וכפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ז ה"ה) שישראל עושיין תשובה (ותשובה יכולה להיות בשעתא חדא וברגעא חדא¹²) "ומיד הן נגאלין", ואז יהי' חיד בנין ביהמ"ק השלישי, שהוא בנין בידי שמים, בנוי ועומד למעלה¹³, ויכול לירד למטה בכל רגע, גם בלילה (שאו היא מצות השמירה לדעת הרמב"ם) – הרי צריכים שם שומרים מוכנים מראש, לקיים את מצות שמירת המקדש מיד כאשר הוא ירד למטה (אפילו אם נאמר שבזמן הזה ליתא למצוה זו¹⁴), ולא יצטרכו אח"כ לחפש שומר.

ועאכו"כ בדורנו זה, שע"פ הסימנים בחז"ל (סוף מס' סוטה), שזהו הדור דעקבתא דמשיחא, הדור האחרון בגלות והנה בא משיח, הדור הראשון דהגאולה – היו צריכים לדאוג עוד יותר שיהיו שם שומרים כאשר ביהמ"ק ירד למטה!

13) ראה רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ר"ה ל' סע"א. תוס' שבועות טו, ריש ע"ב. ועוד.

14) ויתירה מזה – כמבואר בספר משכנות שם סמ"ט, שכיון שבכל רגע יש במציאות אפשריות שיבנה המקדש, הדעת נותנת דבכל שעה יש חיוב המצוה על הכהנים שיעמדו לשמור אפילו כל זמן שלא נבנה, שהרי ראוי שבאותו הרגע יבנה בידי שמים, וזה נקרא ראוי בכל רגע, מש"ה לא נפקע המצוה כלל מהכהנים בכל רגע כו', עיי"ש.

10) דאפילו באם נאמר ששמירה זו מפני כבוד מקדש ענינה, שלא יסחור דעתם מהמקדש (ראה רא"ש ריש מס' תמיד) – הרי זה צ"ל שמירה בגלוי בהמקדש, ולא יצאו יד"ח עי"ז שא' הנמצא במקום שני (לא אצל המקדש) לא יסחור דעתו ממנו, כפשוטו.

11) וראה לקוטי שיחות חלק כג ע' 394 ואילך.

12) ראה זח"א קכט, סע"א ואילך.

לקראת שבת

ג.

יכריח דאכן מעיקר הדין לא פקע החיוב, ומה שלא מצינו לזה הוא רק מדין פקוח נפש שישנו עד שיבנה המקדש

ויש לומר הביאור בזה:

לאחרי חורבן ביהמ"ק כאשר בנ"י הוגלו לגלות תחת שעבוד מלכות הגויים – הרי מצות שמירת המקדש קשורה עם סכנת נפשות, ופקו"נ דוחה כל התורה כולה, כולל המצוה דשמירת המקדש. וכיון דאידיחי אידיחי (גם בזמן שאי"ז פקו"נ ממש).

ויתירה מזו: הסכנה בפועל מאומות העולם היא במשך כל זמן הגלות – לא מיבעי בזמן החורבן ובדורות בגלות כאשר ארץ ישראל היתה תחת ממשלת צוררי יהודים ר"ל, אלא אפילו כאשר שלטה שם מלכות של חסד, ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה, ועושים הסכם שלום עם הגויים – הרי כל זמן שנמצאים בגלות, נמצאים תחת שעבוד מלכות של אומות העולם (עד ביאת המשיח כאשר יתבטל שעבוד מלכות), וכלל הוא בידינו ו"הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב" (ספרי בהעלותך ט, י. הובא בפרש"י וישלח לג, ד), וכך ה"ז נמשך במשך כל הדורות¹⁵ אב מורישי לבנו, ובפרט שהוא מחנכו בדרך זה (והילדים רואים ולומדים מהנהגת אבותיהם); ולכן מובן, שאפילו במלכות של חסד ואפילו כאשר יד ישראל תקיפה ויש הסכם שלום, הרי הגויים בכלל הנם בחזקת סכנה, ואי אפשר לדעת מה יהי' מחר, לאחר זמן וכיו"ב, נוסף על זה – שאפילו אם זוהי מלכות של חסד אמיתית והסכם שלום אמיתי, הרי זה בנוגע לכללות העם, ואי אפשר לדעת בודאות מה יעשו יחידים, ר"ל.

ומשום טעם פקו"נ (אפילו ספק פקו"נ), הדוחה כל התורה כולה, לא קיימו במשך הדורות בגלות את מצות שמירת המקדש¹⁶ (אפילו לפי הסברא הנ"ל שהמצוה שייכת גם בזמן הזה)¹⁷, ע"י הצבת שומר (שומרים) מפני כבוד המקדש¹⁸.



17 ולהעיר מ"ש בספר משכנות שם ח"ב (יד, סע"ב) בביאור הטעם שלא מצינו שגדולי ישראל ישתדלו בקיום מצוה זו – כי אין הדבר בידינו לקיים עד שנקבל רשות מהממשלה, ולכן אין לומר כאן ש"לא ראינו ראי" לכ"ע, דמה שלא ראינו מעולם לשמור המקדש אפשר דלא ניתן רשות מהממשלה.

18 ואין לומר שיעשו השמירה בחשאי (באופן שלא יהי' בזה סכנה) – כי עיקר ענין השמירה לכבוד המקדש הוא בגלוי ובפרסום דוקא, כנ"ל בפנים.

15 וראה יבמות מז, א: ישראל בזמן הזה הם דוויים דחופים סחופים כו'.

16 ועצ"ע קצת בנוגע להנהגת רבותינו נשיאינו, שחסרו נפשם על חיזוק ארץ ישראל – ומ"מ לא השתדלו – באופן של הידור מצוה – לקיים מצות שמירת המקדש (או עכ"פ זכר למצוה זו), עכ"פ בזמנים מסוגלים, ובאופן שלא יהי' בזה (כ"כ) סכנה (בעת שכמה מישראל ילכו ביחד בשבת וי"ט להתפלל בכותל המערבי וכיו"ב), או בזמנים שלא הי' בזה סכנה.

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מלויבאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

דיבורן של צדיקים

"בכל עניני צדקה וגמילות חסדים .. הי' ר' משה מענק'ס הראשון, ומעולם לא התכעס ולא התקצף גם הוצרך ליתן כמה פעמים על ענין אחד.. אבל עם זה הנה גסות רוחו עולה ומשגשג מיום אל יום"

. . אצל האדמורי"ם גם הגשמיות רוחניות הוא, וגם הדיבור שלהם חשוב מעשה ע"ד כמו למעלה דדבורו של הקב"ה חשיב מעשה.

העשיר ר' משה מענק'ס משקלאוו

אבי – מספר רמ"מ [החסיד ר' מנחם מאניש, מאנעסזאהן] – סיפר לי, אשר בשלקאוו הי' אחד מנכבדי העיר, ר' משה מענק'ס שמו, והי' עשיר גדול ובעל צדקה בנדיבות, הוא הי' מהמתונים, לא חסיד וגם לא מתנגד, אבל הי' נכבד ויקר בעיני עצמו, ובאמת הי' לו לר' משה מענק'ס ממה להיות יקר ונכבד בעיני עצמו, כי הי' מארי דעובדין טבין, וקיים מצות צדקה וגמילות חסדים בהידור דהידור, וכבודו הי' גדול בעיני כל.

משנה לשנה מתגדל ר' משה מענק'ס בעשרו ומשנה לשנה מתרחב בפעולותיו הטובות בצדקה וגמילות חסדים בגלוי ובמתן בסתר, וכבודו בעיני כל עולה מיום אל יום.

לקראת שבת

בכל עניני צדקה וגמילות חסדים כללית או פרטית אשר בעיר שקלאוו ובהסביבה, הי' ר' משה מענק'ס הראשון, ומעולם לא התכעס ולא התקצף גם אם הוצרך ליתן כמה פעמים על ענין אחד, והי מקדים פני תלמידי חכמים בהדרת הכבוד, וכאשר ת"ח נודע בא לעיר, הנה ר' משה מענק'ס בא אליו לברכו בברכת שלום עליכם, אבל עם זה הנה גסות רוחו עולה ומשגשג מיום אל יום.

גסותו של ר' משה מענק'ס לא היתה בדרישת כבוד ויקר מאת זולתו לדבר בשבח עצמו, כי אם היתה גסות הרוח באין אומר ודברים, ובכל תנועותיו ניכר ונראה כי האיש הוא גדול נכבד בעיני עצמו.

אמרו עליו על ר' משה מענק'ס, כי העשירות שלו בא לו במציאה, כי מצא אוצר מאותן האוצרות אשר אדוני הארץ הטמינו בעת מלחמת הצרפתים, כי לפתע פתאום אחרי המלחמה נתעשר ר' משה מענק'ס בעושר מופלג, וקנה לו כמה בתים שהשכירם לדירות.

אבל איש אמיד הי' ר' משה מענק'ס מנעוריו, כי גם אביו ר' מנחם מענק'ס הי' איש אמיד עוסק בעבודת אדמה באריסות, והי' חוכר כמה חצרות אדונים עם כל יבולם בשדות בגנים ובנהרות. ואחרי מותו לקח בנו יחידו ר' משה מענק'ס את עסקי החכירות של אביו, וגם הוסיף עליהם כמה עסקים ויתעשר ר' משה, ויגר באחד החצרות אשר סביבות שקלאוו, ואחרי המלחמה העתיק מקום מגורו לעיר שקלאוו, ויתחיל לפזר צדקה לרוב כאמור.

גסות הרוח פקעה

בבוא כ"ק אדמו"ר האמצעי לשקלאוו, בפעם הראשונה אחרי התיישב כ"ק אדמו"ר האמצעי בלויבאוויטש, בא ר' משה מענק'ס לכ"ק אדמו"ר האמצעי לברכו בברכת שלום עליכם, וכאשר יצא מאת כ"ק אדמו"ר האמצעי אמר: דער תלמיד חכם האט זעך מיר איינגיבאקין אין הארצין.

שני שבועות התעכב אז כ"ק אדמו"ר האמצעי בשקלאוו, ובמשך זה הי' ר' משה מענק'ס איזה פעמים אצל כ"ק אדמו"ר האמצעי, ואחרי אשר נסע כ"ק אדמו"ר האמצעי משקלאוו, הרגישו כי שינוי גדול נעשה בר' משה מענק'ס, לא נעשה חסיד, אבל גסות רוחו פקעה ממנו, והי' לפלא.

החסיד ר' פנחס רייזעס בבואו ללויבאוויטש סיפר זאת לפני הרב הצדיק הגאון ר' ליב אחי כ"ק אדמו"ר הזקן, ולפני כ"ק אדמו"ר צמח צדק בהיותו עוד צעיר לימים, בתור פלא.

ויאמר כ"ק אדמו"ר צמח צדק: למה תתפלאו, הלא אמרז"ל אמר מלכא עקר טורא, והצדיקים דומין לבוראן מה הוא ית' הנה דיבורו של הקב"ה חשיב מעשה, אף הצדיקים כן, אשר דיבורן עושה רושם כמעשה, ואמר מלכא עקר טורא בדיבורו הוא עוקר גסות הרוח.

